

مرکز جهانی علوم اسلامی

مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته فقه و معارف اسلامی

عنوان:

نقش شورا در ساختار نظام سیاسی اسلام

به روایت شیعه

استاد راهنما:

حجة الاسلام و المسلمین دکتر علی شیرخانی

استاد مشاور:

حجة الاسلام و المسلمین دکتر منصور میر احمدی

دانش پژوه:

سید محبوب ضیایی (گیزابی)

سال ۱۳۸۴

کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی

شماره ثبت:

۱۲۵

تاریخ ثبت:

سبب التعمیر

اهدا:

به محضر پاک و نورانی حضرت قائم (عج) دوازدهمین، وارث برحق حضرت محمد (ص) خاتم پیام آوران الهی، آن بیدارگر عالم انسانیت، که با ظهور و قیام جهانی خود، به حاکمیت ظلم و ستم و استبداد برای همیشه پایان می‌دهد و ساختار نظامی سیاسی اسلامی مستحکم را بر اساس پایه‌های دموکراسی واقعی و با نقش و حضور راستین شورا و مشارکت مردم، در سطح جهان، و تا انتهای تاریخ بشریت بنیان می‌گذارد.

و به پیشواز همه‌ای استوانه‌های پایمردی و مقاومت، ایثار و شهادت، غیرت و شهامت مکتب اسلام، که در برابر حاکمان مستبد و مجسمه‌های استبداد و ستم، با فداکاری و رشادت، صف کشیدند و طلسم آنان را در هم شکسته‌اند و درخت تنومند اسلام و آزادی و دموکراسی واقعی را، با خون سرخ خود آبیاری نمودند، و کرامت انسانی را پاس داشتند.

تقدیم:

به ارواح پاک شهیدان راه رستگاری، از هابیل، این اولین قربانی این خط تا سفید جامگان و کفن پوشان قافله‌ای خط راستین کربلایی حسینی (ع) که با خون سرخ خود ابهت یزید و دودمان او را در هم کوبیدند.

به محضر حسین بن علی (ع) آن اسطوره‌ی مردم دوستی که حتی در آخرین لحظه‌ای زندگی و در دل تاریکی شب عاشورا، یاران و اصحاب خود را به شورا و مشورت فرا می‌خواند و با آنان به شورا و مشورت و رایزنی می‌پردازد، و به شورا و مشارکت اعتبار و مفهومی تازه می‌بخشد و به عاشقان کوی امامت و ساختار نظام سیاسی ولایت درس می‌دهند که سنت پر بار مشورت و منشور سیاسی شورا را، در هر زمانی و در هر شرایطی نباید فراموش کرد. و باید از آن کمک جست؛ و سنگرهای خودکامگی و استبداد حاکمان ستمگر و تک رورا، با آن، درهم کوبید!

و تقدیم به پیشگاه ملت مجاهد و نستوه و خستگی‌ناپذیر و مسلمان افغانستان که برای احقاق حق و ترویج صلح و آزادی و نفوذ ملت در ساختار نظام سیاسی اسلام قرن‌ها است که سرسختانه مبارزه می‌کنند.

سپاس:

با حمد و ستایش از الطاف و عنایت بی کران خداوند مهربان، که با تمام مشکلات موجود در مسیر و زمان این پژوهش، شامل حال دانش پژوه گردیدند. و با تشکر و قدردانی از شخصیت علمی استاد فرزانه، صبور، مهربان و گرامی جناب آقای حجة الاسلام دکتر علی شیرخانی که با دقت و حوصله‌ی تمام در مراحل مختلف تدوین این پژوهش بر بنده منت نهاده و همسان چراغ فروزان، در دل تاریکی‌های سرگردان کننده، به عنوان استاد رهتما در راستائی هدایت بنده درخشیده است.

و با کمال حسن تشکر و احترام از استاد گرانقدر، خوشفکر و اندیشه و خوش برخورد جناب حجة الاسلام آقای دکتر منصور میراحمدی که، در انتخاب و گزینش اصل موضوع این رساله و طراحی ساختاری آن، با کمال دقت و دلسوزی به عنوان مشاور بنده را توجیه فرموده است.

با قدردانی تمام از استاد گرانسنگ و محترم داور، جناب آقای دکتر سید عبدالقیوم سجادی، این عنصر وزین علم و دانش و نسل پرنبوغ و استعداد و افتخار جامعه تشیع و کشور محبوبم، افغانستان که، با نهایت لطف و شکسته نفسی و بزرگواری، حکمیت و داوری این رساله پژوهشی را قبول فرموده‌اند.

و با نهایت تقدیر و تشکر از کلیه‌ای مسئولان عزیز و محترم مرکز جهان علوم اسلامی خصوصاً مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی، گروه عمومی و مسئولین دلسوز و مبتکر سطح عالی، بخش پایان نامه، که با طرح موضوع پایان نامه در حوزه، ثمرات هزار ساله و ناپخته‌ای حوزه را به اکمال و بهره‌وری نهائی رسانیدند!

از خداوند متان نیز برای آن عزیزان آرزوی توفیق خدمت به دین و مذهب حقه‌ای جعفری را دارم.

چکیده:

این پژوهش که در راستای تبیین و تحقیق نقش شورا و مشارکت در ساختار نظام سیاسی اسلام نگارش یافته است حاصل تلاش و پژوهش پیگری دانش پژوه است که جایگاه شورا را، در مجموعه‌ای از منابع اسلامی اعم از؛ تاریخ اسلام، قرآن، سنت، دیدگاه شخصیت‌های اسلامی، کتب، مجلات، مقالات، دیدگاه اندیشمندان شیعه، مورد ارزیابی قرار داده است، و به این نتیجه‌ای کلی رسیده است که: نقش و جایگاه شورا، در ساختار نظام سیاسی از دیدگاه تمام عقلاء عالم، و در ساختار نظام سیاسی اسلام، از دیدگاه مکتب اسلام و تمام مسلمانان یک نقش مهم و کلیدی است. شورا در نظام سیاسی عصر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، و خلافت و حکومت امام علی علیه السلام و خلافت خلفای راشدین رضی الله عنهم نقش بنیادی داشته است. و برادران اهل سنت آن را سالم‌ترین شیوه‌ی تشکیل نظام سیاسی در اسلام می‌دانند. و دانشمندان نواندیش شیعه‌ی اثناعشری آن را، در عصر حضور امام یکی از شیوه‌ها و در عصر غیبت علیه السلام امام تنها راه تحقق دموکراسی واقعی و حضور مردم در صحنه‌های تصمیم‌گیری در نظام سیاسی اسلامی می‌دانند.

در شرایط کنونی که برای گزینش رهبر و تنظیم حاکمیت سیاسی اسلام نصی صریحی نیست و امام معصومی علیه السلام حضور ندارند. به دلائلی زیادی منشور سیاسی شورا، قابل توجه، دفاع و نقش در تعیین رهبری و پایه ریزی ساختار نظام سیاسی اسلامی جامعه سیاسی و اجتماعی مسلمانان می‌باشد و جایگاه سیاسی منشور شورا در قوانین اساسی کشورهای فرانسه، ایران و افغانستان در ساختار نظام سیاسی، کلیدی و مهم پیش بینی گردیده است.

فهرست مطالب

یک	اهدا:
دو	تقدیم:
سه	سپاس:
چهار	چکیده:
۱	مقدمه:
۱	طرح تحقیق:
۳	سؤال اصلی:
۴	سؤال‌های فرعی:
۵	نکته‌ای دوم:
۵	فرضیه‌های پژوهش:
۶	الف) هدف نظری:
۶	ب) لحاظ عملی:
۶	جنبه‌ی جدید بودن و نوآوری تحقیق:
۷	روش پژوهش:
۷	روش و ابزار گردآوری اطلاعات:
۸	قلمرو تحقیق (زمانی و مکانی):
۸	سرفصل‌های تحقیق:

فصل اول / مفاهیم پژوهش

۱۱	ملاحظات:
۱۱	مقدمه:
۱۶	الف - شیوه به وجود آوردن نظام امپراتوری یا سیاست امپریالیستی:
۱۸	نقد:

۱۸	از عیوب روشن این نوع حکومت‌ها این است که:
۱۸	ب - روش به وجود آوردن سلطنت مطلق و استبدادی.
۱۹	ج - پادشاهی یا سلطنت مشروطه.
۲۰	د - طرح مشروطیت نظام سیاسی:
۲۰	ه - طرح ریاستی و جمهوری:
۲۱	نقد:
۲۱	و - آخرین طرح و روش تشکیل نظام سیاسی، دموکراسی غربی است:
۲۳	ز - اما نظام سیاسی شورا.
۲۴	طرح مکتب اسلام برای نظام سیاسی
۲۶	الف) مفهوم لغوی شورا:
۲۸	ب) مفهوم سیاسی شورا
۲۹	ج) مفهوم ساختار
۳۰	د) مفهوم نظام سیاسی
۳۱	ه) مفهوم نظام سیاسی اسلام
۳۲	۱ - نظام:
۳۲	۲ - سیاست:
۳۳	۳ - نظام سیاسی اسلام:
۳۳	۱ - نظام سیاسی، مجموعه‌ای.
۳۳	۲ - نظام سیاسی اسلام
۳۴	نظام سیاسی اسلام:
۳۴	بعضی عقیده دارند که:
۳۴	الف: شرایط در ساختار.
۳۵	ب) شرایط در کارکرد نظام سیاسی
۳۶	و) نظام سیاسی اسلام از دیدگاه برخی اندیشمندان شیعه.
۳۶	الف) امام خمینی:
۳۷	ب) آیه الله سبحانی:
۳۸	ج) بعضی از دانشمندان اظهار عقیده کرده‌اند که:

۳۹	ز) پایه‌های ساختار نظام سیاسی اسلام.....
۳۹	پایه‌های اساسی نظام سیاسی اسلام؛.....
۴۰	ح) مفهوم لغوی شیعه:.....
۴۱	ط - مفهوم سیاسی شیعه:.....
۴۲	ی) اصول اعتقادی مکتب شیعه.....
۴۳	اما اصول اعتقادی شیعه:.....
۴۳	آیات قرآنی:.....
۴۴	روایات:.....
۴۴	صفات امام معصوم <small>علیه السلام</small>
۴۴	الف: عصمت:.....
۴۴	ب: علم:.....
۴۴	ج: غیبت:.....
۴۵	نتیجه‌گیری:.....

فصل دوم / شورا و ساختار نظام سیاسی اسلام

۴۸	ملاحظات:.....
۴۸	الف) نقش شورا در ساختار نظام سیاسی اسلام از دیدگاه قرآن:.....
۴۸	مقدمه:.....
۵۰	جایگاه اصل سیاسی شورا در آیات قرآن:.....
۵۲	جواب: مفهوم کلمه الامر در آیات قرآن:.....
۵۷	برداشت علامه طباطبایی از آیات مربوط به شورا:.....
۵۹	ب: نقش شورا در ساختار نظام سیاسی اسلام در سیره گفتاری و عملی پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>
۵۹	۱ - سیره گفتاری.....
۵۹	ضرورت شورا و اهمیت آن:.....
۶۰	۱ - اراده خداوند در مشورت نهفته است:.....
۶۱	۲ - غیر از خدا، هیچ کس از مشورت بی‌نیاز نیست:.....
۶۲	۳ - هر والی و حاکم باید اول مشورت کند:.....

- ۴ - شورا و مشورت سپر بلاست: ۶۳
- ۵ - شورا، بهترین پشتیبانی سیاسی است: ۶۴
- ۶ - شورا و نفی خود محوری: ۶۵
- ۷ - مشورت کننده را خدا کمک می‌کند: ۶۶
- ۸ - شورا و مشورت دژ امن است: ۶۷
- ۹ - وجوب فراهم کردن زمینه مشارکت سیاسی مردم از طرف حکومت: ۶۷
- ۱۰ - شورا و میانه روی: ۶۸
- ۱۱ - شوری معیار مرگ و زندگی سیاسی جامعه است: ۶۸
- پاسخ به یک شبهه: ۷۱
- ۲ - نقش شورا از دید سیره‌ی عملی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ۷۱
- جایگاه شورا در حکومت اسلامی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله: ۷۱
- شاهد اول: شورا از مهمترین مسائل حکومتی نزد پیامبر اکرم است: ۷۳
- شاهد دوم: قبل از هر جنگی پیامبر صلی الله علیه و آله شورای تشکیل می‌دادند: ۷۵
- شاهد سوم: شورا، مورد احترام پیامبر است: ۷۵
- شاهد چهارم: شورا، مورد امر پیامبر واقع شده است: ۷۶
- شاهد پنجم: شورا، منبع نظرات اکثریت است: ۷۷
- شاهد ششم: شورا و نقش آن در جنگ خندق: ۷۷
- شاهد هفتم: شورا از مسلمات حکومت اسلامی است: ۷۸
- شاهد هشتم: شورا و فتح دزهای مستحکم خبیر: ۷۸
- شاهد نهم: ندای پیامبر برای تشکیل شورا: ۷۹
- شاهد دهم: نظر شورای سلمان پذیرفته شد: ۸۰
- شاهد یازدهم: ایشان در قسمتی دیگری از همین کتاب می‌نویسد: ۸۰
- نتیجه‌گیری: ۸۱
- ج: نقش شورا در کلمات و سیره‌ی گفتاری و عملی امام علی علیه السلام: ۸۲
- ۱ - سیره‌ی گفتاری امام علی علیه السلام: ۸۲
- مقدمه: ۸۲
- نقش شورا در سیره‌ی گفتاری امام علی علیه السلام: ۸۳

الف - حکمت‌ها: ضرورت و اهمیت شورا: ۸۳

۱ - شورا اطمینان آور است: ۸۴

۲- شورا وسیله‌ی رسیدن به هدف است: ۸۴

۳- شورا، سپر در برابر خطاه است: ۸۴

۴- شورا سبب پیروزی است: ۸۵

۵- شورا، انسان را با نتیجه عقل دیگران شریک می‌سازد: ۸۵

۶- شورا سبب فراغت خاطر است: ۸۶

۷- شورا با دشمن معیار ارزیابی آن است: ۸۶

۸- شورا نظرات را صیقلی می‌سازد: ۸۶

۹- شورا اراده را قوی می‌نماید: ۸۷

۱۰- شورا جهل را بر طرف می‌کند: ۸۷

۱۱- شورا کلید همه‌ی خوبی‌هاست: ۸۸

۱۲- شورا سبب بروز و اظهار: نظرات نهفته است: ۸۸

۱۳- شورا سبب احتیاط است: ۸۹

۱۵- شورا بهترین ره‌نما است: ۸۹

۱۶- شورا کلید حل مشکلات است: ۸۹

۱۷- شورا از شکست حتمی در امور جلوگیری می‌کند: ۹۰

۱۸- شورا راه به دست آوردن دیدگاه‌ها است: ۹۰

۱۹- شورا، انتخاب وسط است: ۹۱

۲۰- شورا از گمراهی بازمی‌دارد: ۹۱

۲۱- شورا و راه درست: ۹۲

۲۲- شورا، حامی خوبی است: ۹۲

۲۳- شورا در صلاح همه‌ی انسان‌هاست: ۹۲

۲۴- شورا و پشتیبان محکم: ۹۳

شیوه‌های مشورت و ضرورت آن: ۹۳

ب - اظهار نظر‌ها: ۹۳

- با من مشورت کنید: ۹۳

یک سؤال: ۹۶

۲ - نقش شورا از دیدگاه سیره‌ی عملی امام علی علیه السلام ۹۷

جایگاه و نقش شورا در حکومت اسلامی ۹۷

الف: علی علیه السلام و شورایی عملی در دوران خلافت خلیفه‌ی اول: ۹۸

شاهد اول: ۹۹

شاهد دوم: ۹۹

ب - علی و شورای عملی او، در دوران خلافت خلیفه دوم: ۱۰۰

شاهد سوم: مشورت در فتح ایران: ۱۰۱

شاهد چهارم: ۱۰۲

شاهد پنجم: مشورت عملی علی علیه السلام در تعیین مبدأ تاریخ اسلام: ۱۰۳

شاهد ششم: ۱۰۵

نتیجه‌گیری: ۱۰۵

د - نقش شورا از دیدگاه خلفاء راشدین رضی الله عنهم: ۱۰۶

الف - مقدمه: ۱۰۶

خلیفه در اصطلاح لغوی: ۱۰۸

در اصطلاح سیاسی: ۱۰۸

۱ - ابوبکر رضی الله عنه صدیق خلیفه‌ی اول و عمل به شورا: ۱۰۹

۲ - عمر بن خطاب رضی الله عنه - خلیفه‌ی دوم و عمل به شورا: ۱۱۱

اول: عمل خلیفه به شورا و مشورت در جنگ با ایران: ۱۱۲

دوم: عمل خلیفه‌ی دوم به شورا، در فتح بیت المقدس: ۱۱۴

سوم: عمل خلیفه‌ی دوم به شورا، در تعیین مبدأ تاریخ اسلام: ۱۱۵

شاهد چهارم: خلیفه دوم و عمل به شورا، در تعیین خلیفه‌ی بعد از خودش: ۱۱۶

عمل خلیفه‌ی سوم به شورا: ۱۱۸

۴ - امام علی رضی الله عنه و عمل به شورا: ۱۱۹

مقدمه: ۱۱۹

امام علی (ع) در برابر سه راه: ۱۱۹

انتخاب راه شورایی از طرف امام علی رضی الله عنه: ۱۲۳

- ۱۲۶ - نقش شورا در دوران خلافت و حاکمیت سیاسی امام علی علیه السلام ۱۲۶
- مقدمه: ۱۲۶
- ۱۲۷ - علی علیه السلام در زمان خلافت باطنی و شورا: ۱۲۷
- ۱۲۸ - علی علیه السلام و شورا ۱۲۸
- ۱۳۰ - نقش شورا و مشارکت در تأسیس نظام سیاسی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و علی علیه السلام در مدینه: ۱۳۰
- نتیجه بحث: ۱۳۳
- ۱۳۴ - نقش شورا از دیدگاه دانشمندان شیعه در عصر غیبت امام عصر (عج): ۱۳۴
- تذکره: ۱۳۴
- ۱ - نکته اول: شیوه‌های انتخاب رهبر توسط شورا، از نظر اهل سنت: ۱۳۵
- الف - نصب امام از طرف شخص رسول اکرم (ص): ۱۳۵
- ب - بیعت و انتخاب مردم: ۱۳۶
- ج - استخلاف: ۱۳۶
- د - استیلا با قهر و غلبه: ۱۳۶
- ۲ - نکته‌ی دوم: غیبت و زمان آن: ۱۳۷
- ۳ - دیدگاه کلی علما شیعه و نقش شورا: ۱۳۸
- ۴ - اول: دلیل‌های مخالفین: ۱۴۰
- نقد: ۱۴۲
- ۵ - دلایل نظریه‌ی گزینش امام و رهبر از طریق شورا و نظر اکثریت مردم: ۱۴۳
- ۱ - حکم عقل: ۱۴۳
- ۲ - دلیل دوم سیره‌ی عقلاً: ۱۴۳
- ۳ - فحوی قاعده‌ی سلطنت: ۱۴۴
- ۴ - دلیل چهارم: قراردادی بودن انتخاب رهبری: ۱۴۵
- ۵ - دلیل پنجم: آیات و روایات مربوط به شورا و مشورت است: ۱۴۵
- الف - آیات: ۱۴۶
- ب - روایات: ۱۴۷
- ۶ - دلیل ششم: آیاتی که متضمن حاکمیت و خلافت عموم مردم هستند: ۱۴۸
- ۷ - سخنان علی علیه السلام است که بر بیعت و شورای انتخابی رهبری دلالت دارد: ۱۴۸

۶- دیدگاه تعداد از چهره‌های نامدار شیعه، دربارهٔ شورا: ۱۵۰

۱- شهید محمد باقر صدر(ره): ۱۵۰

۲- شیخ محمد مهدی شمس الدین ۱۵۲

۳- آیه الله محمد مهدی آصفی از علما شیعه و صاحب اندیشه‌ی شیعی: ۱۵۴

۴- استاد محمد تقی مصباح: ۱۵۵

۵- علامه سید محمد حسین طباطبایی و شوری: ۱۵۸

۶- آیه الله سید محمود طالقانی: و نقش شورا در ساختار نظام سیاسی اسلام: ۱۶۱

اشکالات بر نظریه آیه الله طالقانی ۱۷۰

۷- امام خمینی و شورا در عصر غیبت امام عصر(عج) ۱۷۳

اعلام تشکیل شوری انقلاب از سوی امام خمینی: ۱۷۶

آیه الله منتظری و نقش سیاسی شورا: ۱۷۸

آیه الله خامنه‌ای و نقش سیاسی شورا: ۱۷۹

آیه الله مکارم شیرازی و شورا: ۱۸۰

تقویت و پرورش نقش شورا و مشارکت: ۱۸۱

شاهد اول: ۱۸۳

شاهد دوم: ۱۸۴

شاهد سوم: ۱۸۴

شاهد چهارم: ۱۸۵

نتیجه‌گیری این فصل: ۱۸۷

فصل سوم / ثمرات و ویژگی‌های شورا

ملاحظات: ۱۸۹

مقدمه: ۱۸۹

اصل شورا و مشورت حق مردم است: ۱۸۹

یک پرسش: ۱۹۲

الف- فواید و آثار سیاسی و اجتماعی شورا: ۱۹۴

مقدمهٔ ورود به بحث قلمرو شورا: ۱۹۷

۱۹۹	ب - قلمرو و نقش کاربردی اصل سیاسی شورا:.....
۲۰۲	قلمرو شورا در منطقه‌ی فراغ.....
۲۰۳	قلمرو تئوری شورا در ساختار نظام سیاسی اسلامی؟.....
۲۰۴	قلمرو شورا و توسعه‌ی آن در موضوعات:.....
۲۰۶	علامه طباطبایی و قلمرو شورا:.....
۲۰۷	الف: منظر لغوی:.....
۲۰۸	ب: از منظر اصطلاح سیاسی و یا تشریحی، نظر علامه طباطبایی:.....
۲۱۴	ج - شاخصه‌های کارآمدی شورا:.....
۲۱۴	- معیار عرفی و عقلایی بودن شورا:.....
۲۱۶	- شورا با افراد صاحب اندیشه:.....
۲۱۷	- بیان سه معیار سلبی برای شورای کارآمد، از سوی پیامبر ﷺ:.....
۲۱۹	در نتیجه‌ی نهایی:.....
۲۱۹	د: شورای اهل حل و عقد مورد قبول برادران اهل سنت:.....
۲۱۹	مقدمه:.....
۲۲۰	شورای اهل حل و عقد مورد قبول اهل سنت:.....
۲۲۱	۱- حل و عقد در لغت:.....
۲۲۱	۲- در اصطلاح سیاسی:.....
۲۲۳	استناد به قول امام علی <small>علیه السلام</small> توسط اهل سنت بر شورا:.....
۲۲۴	۳- مجلس شورای صحابه:.....
۲۲۷	۴- نظر تعداد از علماء اهل سنت درباره شورای حل و عقد:.....
۲۳۱	اعضاء شورا اهل حل و عقد:.....
۲۳۱	وظائف شورا اهل حل و عقد:.....
۲۳۲	نتیجه‌گیری:.....
۲۳۴	فصل چهارم / جایگاه سیاسی شورا در قانون اساسی فرانسه، ایران و افغانستان..
۲۳۵	ملاحظات:.....

بخش اول / مقایسه‌ی نقش و جایگاه شورا در قانون اساسی فرانسه، جمهوری اسلامی ایران، و جمهوری اسلامی افغانستان.....	۲۳۶
- ضرورت یک تذکر:.....	۲۳۶
نخست: وجوه اشتراک مجالس شورای، این کشورها.....	۲۳۷
الف: جایگاه حق حاکمیت سیاسی و مشروع مردم در مجالس شورا:.....	۲۳۷
۱- کشور فرانسه:.....	۲۳۷
۲- کشور جمهوری اسلامی ایران:.....	۲۳۸
۳- کشور افغانستان:.....	۲۴۰
ب- محاکمه ریاست جمهوری:.....	۲۴۱
۱- قانون اساسی کشور فرانسه:.....	۲۴۱
۲- قانون اساسی کشور جمهوری اسلامی ایران:.....	۲۴۲
۳- در قانون اساسی کشور جمهوری اسلامی افغانستان:.....	۲۴۳
ج- استیضاح هیئت دولت:.....	۲۴۴
۱- در کشور جمهوری اسلامی ایران:.....	۲۴۵
۲- در کشور جمهوری اسلامی افغانستان:.....	۲۴۶
د: نظارت بر سیاست خارجی قوه مجریه:.....	۲۴۷
۱- کشور فرانسه.....	۲۴۷
۲- کشور جمهوری اسلامی ایران:.....	۲۴۸
۳- در کشور اسلامی افغانستان:.....	۲۴۹
ه: نظارت بر بودجه سالانه دولت و حسن مصرف آن:.....	۲۵۰
۱- در کشور فرانسه:.....	۲۵۰
- تعریف بودجه.....	۲۵۰
۲- در جمهوری اسلامی ایران:.....	۲۵۱
۳- در کشور اسلامی افغانستان:.....	۲۵۱
در نتیجه باید گفت:.....	۲۵۲
دوم: وجوه اختلاف مجالس شورای سه کشور:.....	۲۵۲
الف: در امر قانون گذاری:.....	۲۵۳

۲۵۳	۱- کشور فرانسه.....
۲۵۴	۲- در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران:.....
۲۵۴	۳- در نظام سیاسی جمهوری اسلامی افغانستان:.....
۲۵۵	ب: دومین وجه اختلاف در امر و نحوه‌ی اعمال قوه‌ی مقننه:.....
۲۵۵	۱- در کشور فرانسه:.....
۲۵۶	۲- در جمهوری اسلامی ایران:.....
۲۵۸	۳- در کشور افغانستان.....
۲۵۹	بخش دوم / بحث مستقل از اصل سیاسی شورا، در قوانین کشورهای فرانسه، ایران و افغانستان:.....
۲۵۹	- جایگاه شورا در قانون اساسی فرانسه:.....
۲۶۰	اول: مجلس شورا، یا پارلمان.....
۲۶۰	ب: مجلس شورای سنا:.....
۲۶۱	استقلال مجالش شورا در قانون اساسی فرانسه:.....
۲۶۱	نظارت:.....
۲۶۲	استيضاح.....
۲۶۳	نقش پارلمان در تصویب بودجه دولت:.....
۲۶۴	۵- نقش پارلمان یا مجلس شورای ملی بر سیاست خارجی دولت:.....
۲۶۴	ج: شورای حل اختلاف:.....
۲۶۴	د: شورای عالی قضایی.....
۲۶۶	ه- شورای قانون اساسی فرانسه:.....
۲۶۶	اعضاء تشکیل دهنده‌ی شورای قانون اساسی فرانسه:.....
۲۶۷	اختیارات و وظائف شورای قانون اساسی فرانسه.....
۲۶۸	۲- نظارت بر انتخابات:.....
۲۶۹	نتیجه‌گیری:.....
۲۶۹	ب) جایگاه شورا در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۲۶۹	مقدمه.....
۲۶۹	تعریف قانون اساسی در اصطلاح لغوی:.....

۲۷۰	در اصطلاح سیاسی، حقوقی:
۲۷۳	۱ - جایگاه سیاسی و حقوقی شوراها
۲۷۷	۲: شورا در فصل ششم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران:
۲۷۷	مجلس شورای اسلامی در لغت:
۲۷۷	مجلس شورا در اصطلاح سیاسی:
۲۸۲	۳ - شورای نگهبان:
۲۸۲	در اصطلاح سیاسی:
۲۸۵	۴ - مجلس شورای خبرگان رهبری در لغت:
۲۸۶	در اصطلاح سیاسی:
۲۸۷	۸ - مجمع تشخیص مصلحت نظام:
۲۸۷	اختیارات و وظایف مجمع تشخیص مصلحت نظام
۲۸۹	۶ - شورای عالی امنیت ملی:
۲۹۱	- وظایف شورای عالی امنیت ملی
۲۹۱	۷ - شورای بازنگری قانون اساسی
۲۹۴	ج: جایگاه اصل سیاسی شورا در قانون اساسی افغانستان
۲۹۴	الف: مجلس مشورتی و ملی - لویه جرگه:
۲۹۴	- سابقه و ارزش تاریخی لویه جرگه:
۲۹۷	نقش لویه جرگه در قانون اساسی
۲۹۸	- صلاحیت‌های مهم لویه جرگه:
۳۰۰	ب: مجلس شورای ملی:
۳۰۰	تعریف قانون:
۳۰۱	حاکمیت سیاسی مردم در قانون اساسی:
۳۰۲	مجلس شورای ملی و صلاحیت‌های آن:
۳۰۳	تقسیم مجلس شورای ملی بدو شورا:
۳۰۳	ولسی جرگه
۳۰۳	اختیارات ولسی جرگه:
۳۰۴	مشرانو جرگه

۳۰۵	ج: شورای حل اختلاف:
۳۰۵	د: شوراهای ولایتی و ولسوالی:
۳۰۷	نتیجه گیری:
۳۰۹	بخش سوم / نتیجه و فرجام تحقیق
۳۱۹	کتابنامه

مقدمه:

طرح تحقیق:

تعریف مسأله و بیان سؤال اصلی پژوهش:

اصل شورا و مشارکت در امور نظام سیاسی، تحت عناوینی مختلفی چون: دموکراسی، حکومت مردم بر مردم و یا حکومت مردم برای مردم در عصر حاضر، یکی از با جاذبه‌ترین، و پر طرفدارترین شیوه، برای بنیانگذاری ساختار نظام‌های سیاسی در جهان است.

زیرا، دانشمندان، سیاستمداران و فلاسفه، دریافته‌اند که مشارکت عمومی مردم در ساختار نظام سیاسی، و تداوم آن، نقش بنیادی دارد.

حتی دیکتاتورترین نظام‌های سیاسی دنیا، نظام سیاسی خود را، ملهم از آراء ملت و مشارکت عامه می‌دانند، و سعی می‌نمایند تا ادامه‌ی سلطه و حاکمیت استبدادی و فردی خود را، زیر پوشش چون؛ دموکراسی و حکومت ملی و مردمی و نظام شوراهای کارگران پنهان نمایند. و افکار جامعه‌ای خویش را به انحراف بکشانند.

سیاستمداران و فیلسوفان جامعه‌ی بشری به راز و رمز این نکته پی برده‌اند که اصل شورا، و مشارکت مردم مقوم، پایه‌های اساسی خیمه‌ای نظام سیاسی در جامعه انسانی است و توان جمعی مردم است که به نظام سیاسی، مشروعیت و اعتبار قانونی، ادامه و استمرار و مفهوم حکومتی می‌بخشد،

و در راستای همین امر و برای جلوگیری از انحصارطلبی و استبداد فردی، و داشتن